

1. פתקי הרוכל המאושר

מניחים יסודות

שכבה בוגרת

הרציונאל

בפרשת כי-תבוא יש פרוט של קללות העלולות לבוא על עם-ישראל חס וחלילה. פסוק אחד מסביר את הטעם לכל הצרות הללו: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" (דברים כ"ח, מ"ז). יש המפרשים "לא עבדת את ה' אלקיך" – "מתוך מעשים ורגשות של שמחה וטוב לבב". לפי פירוש זה שמחה וטוב לבב הם הנאה וסיפוק הנובעים מעבודת ה' עצמה. אין זה מספיק לעבוד את ה' - יש לעשות זאת בשמחה, כמו שמוזכר בפסוקים הבאים:

תהילים ק', ב': "עבדו את ה' בשמחה, באו לפניו ברינה".

תהילים ס"ח, ד': "צדיקים ישמחו, יעצו לפני אלקים וישששו בשמחה".

תהילים קמ"ט, ב': "ישמח ישראל בעשיו, בני ציון יגילו במלכם".

מדוע באים עונשים כה כבדים בגלל חוסר השמחה? מה כל-כך חמור בעובדה שמקיימים מצוות ללא שמחה? הרמח"ל מסביר שהשמחה מבטאת אהבה לה': "השמחה היא עיקר גדול בעבודה... ואמרו רז"ל (שבת ל' ע"ב): "אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה". ועל הפסוק שזכרנו למעלה "עבדו את ה' בשמחה", אמרו במדרש (מדרש שוחר טוב): "אמר רבי: כשתהיה עומד לפני להתפלל יהא לבך שמח עליך שאתה מתפלל לאלוקים שאין כיוצא בו, כי זאת היא השמחה האמתית שיהיה לבו של אדם עלו, על שהוא זוכה לעבוד לפני אדון יתברך שאין כמוהו ולעסוק בתורתו ובמצותיו שהם השלימות האמיתית והיקר הנצחי... ומצינו שנתרעם הקב"ה על ישראל מפני שחיסרו תנאי זה בעבודתם, הוא שנאמר: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב..." (מסילת ישרים פרק י"ט).

רבי נחמן מברסלב הרחיב את המצווה וקבע ש"מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד" שהרי האדם צריך תמיד לעבוד את ה', וגם עבודת ה' התמידית הזאת צריכה להיות בשמחה. בשיעור זה יכירו התלמידים את מצוות השמחה ויבינו כי השמחה היא תוצר של עבודה פנימית. כמו כן יכירו התלמידים את הנזק שבעצבות.

המטרות

- התלמידים ילמדו על חשיבות השמחה.
- התלמידים יבינו שיש ביכולתם לבחור להיות שמחים.

מבנה השיעור

- פתיחה: מדוע כעסה אימא על חנן? (מליאה)
- שלב א': תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה (מליאה)
- שלב ב': פתקי הרוכל המאושר (מליאה ועבודה יחידנית)
- סיכום: פתק השמחה שלי (עבודה יחידנית)

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ההכנות הנדרשות

- יש לצלם את "פתקי הרוכל המאושר" (נספח 1) כמספר תלמידי הכיתה.
- לבחירת המורה: יש לצלם את הסיפור "שמח הוא מי שמחליט להיות בשמחה" (נספח 2) כמספר תלמידי הכיתה.

מהלך השיעור

פתיחה: מדוע כעסה אימא על חנן? (מליאה)

- נספר את הסיפור הבא:

אימא השאירה לחנן רשימת מטלות והלכה לנח. חנן קרא את הרשימה: לתלות כביסה, להוציא את דן מהגן, לטגן לו חביתה לארוחת צהרים ולהדיח את הכלים. חנן הביט ברשימה בפנים זועפות. הוא לקח את סל הכביסה וגרר אותו בחוסר חשק. את הדלת טרק אחריו בזעף. "אוף!" הוא רטן, "אוף!". את דן הוא סחב בפנים חמוצות וכל הדרך נזף בו: "לך כבר", "זוז", "אתה יותר איטי מהצב!" כשהגיעו הביתה היה דן עם דמעות בעיניים. "שב ותאכל!" פקד עליו חנן וזרק לעברו צלחת עם חביתה שרופה. "אל תתפנק! ותסיים מהר כי אני צריך להדיח את הכלים!" אמר בפנים חמוצות מלימון. אימא התעוררה לקול בכיו של דן וצעקותיו של חנן רק גברו: "בגללך אימא התעוררה!" אימא, שהתקשתה לישון והאזינה למתרחש, יצאה מחדרה והביטה על חנן בכעס. חנן לא הבין מדוע אמו מחמיצה לו פנים - הכביסה הייתה תלויה, דן חזר מהגן ואכל והכלים היו נקיים.

- נשאל: מדוע כעסה אימא על דן למרות שעשה את כל אשר ביקשה ממנו? (יש חשיבות לאופן שבו עושים את הדברים. יש פגם בעזרה לאימא שנעשתה מתוך כעס ועצב. חנן מראה לאימא שהוא לא שמח לעזור לה).

שלב א': תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה (מליאה)

- נאמר שהסיפור הוא משל: גם ה' מצווה אותנו לשמור ולעשות את מצוותיו אך חשוב מאד האופן שבו מקיימים את המצוות. לקיים מצוות מתוך עצבות זה להתנהג כמו חנן.
- נשאל: האם יש מצווה לשמוח? (נאזין לתשובות)
- נספר שבספר דברים כתובות קללות שעלולות לחול על מי שלא עושה את ציווי ה'. כסיבה לקללות מופיע הפסוק הבא: "תחת אשר לא עבדת את ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לִבָּב מֵרֵב זָלִי" (דברים כ"ח, מ"ז). כלומר כל הדברים הלא טובים באים על האדם בגלל שהוא לא עובד את ה' בשמחה. לא כתוב שהוא לא קיים מצוות, אלא כתוב שלא קיים אותן בשמחה.
- נדון עם התלמידים:

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- מה כל כך חשוב בשמחה?
- מדוע התורה מייחסת את כל החטאים לחוסר השמחה?
- מה רע להיות עצובים? העיקר שנקיים מצוות, מה זה משנה איך נקיים אותן?
- נסכם: כשאנו חיים בשמחה אנחנו משדרים לה' אהבה. כשאנו חיים בשמחה אנחנו בעצם אומרים לה': "תודה על הכול, אנחנו מאמינים בך, יודעים שהכול לטובתנו ורוצים מאד לשמח אותך ולעשות מה שאתה מצווה אותנו". כשאנו חיים בעצבות אנחנו משדרים טרוניה כלפי ה'. אנחנו בעצם אומרים לה': "רע לנו, כול מה שנתת לנו לא מספיק טוב לנו, אנו מקיימים מצוות כי אנו מוכרחים אבל אין לנו חשק ולא רצון לעשות זאת". על כך אומר דוד המלך בספר תהילים (ק', ב'): "עָבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה", והבעל שם טוב אומר: "החי בשמחה מקיים רצון הבורא".

שלב ב': פתקי הרוכל המאושר (מליאה ועבודה יחידנית)

- נאמר: אם השמחה היא מצווה, הרי אנו מוכרחים לשמוח! ומה קורה אם קורים לנו דברים עצובים או שקשה לנו? איך אפשר לצוות אותנו לשמוח? נאזין לתשובות.
- נאמר שהתשובה טמונה בסיפור הבא.
- נחלק את דף "פתקי הרוכל המאושר" (נספח 1).
- נבקש לגזור מראש את הפתקים ולהניחם בצד.
- הצעה: נחלק את הסיפור "שמח הוא מי שמחליט להיות בשמחה" (נספח 2).
- נקרא את הסיפור הבא. לאחר כל דמות נעצור, ננהל דיון קצר ונאפשר להתאים בין הפתק לדמות.

שמח הוא מי שמחליט להיות בשמחה!!

בעיר אחת גר רוכל מוזר
שכל היום היה רוקד, מפזז ושר:
"שמחה, שמחה - מי רוצה לקנות?
אפשר בתשלומים, אפשר במניות.
אפשר בהקפה, רצוי במזומן
אושר ושמחה - מי לקנות מוכן?"

אנשי העיר חשבו אותו למשוגע והתרחקו ממנו
עד שיום אחד קרה מקרה ששינה את הכול.
איש אינו זוכר כיצד קרה השינוי ומה התחולל
אך מול ביתו של הרוכל תור ארוך הזדחל.
היו שם שואב המים ושופט העיר
הסנדלר, הנפח והגביר העשיר
מנער עד זקן
אימהות וילדים גם כן

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

כל אחד נכנס עצוב - יוצא שמח,
נכנס כפוף ומדוכא - חוזר זורח.
מה אמר אותו רוכל ומה עצה מכר?
סוד הוא וכעת זאת לא נאמר
(כל איש את דבריו כתב על פתק והיטב שמר),
אך מאותו היום לא רק הרוכל פיזז, רקד ושר.

• נדון עם התלמידים :

- מה הכוונה שהרוכל "מכר שמחה"?
- מהי שמחה? איך משיגים אותה?
- מה לדעתכם לימד הרוכל את אנשי העיר על השמחה?

• נמשיך בסיפור :

שלמה, בן הכפר השכן
בשמחה חפץ גם כן.
חסד פרוטה, אסף מטבע,
כי את זאת כל איש יודע:
פתק עם עצה - יקר מפז וממטמונים
מי אינו רוצה חיים שמחים ומאושרים?
קנה הפתק בהתלהבות והתמלא בסקרנות
אל ביתו מיהר, את הפתק בהתרגשות קרא:
"שמח הוא מי שמחליט להיות בשמחה".
התאכזב, כעס, אמר: "סתם בזבזתי זמן יקר!
את הכסף חזרה אדרוש,
בלבלו לי את הראש!
מה פירוש 'אני מחליט'?
וכי יש לי כאן ברירה?
אם טוב לי - אז אשמח!
ואיך אשמח כשרע?
ואם יומי אפור ואין לי כל חדש?
נו, איך אשמח ממש?
אז מה יועיל לי להחליט?
ומה מועיל אותו רוכל?
וודאי הוא סתם נוכל!"
וכך מיודענו שלמה, רתח, זעם, צעק בכה והתלונן
והרגיש ממש מסכן...
הוא יחזור היום לכפר
ועל כך עוד יסופר...

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- נכתוב על הלוח את המשפט: "שמח הוא מי שמחליט להיות בשמחה".
- נבקש מהתלמידים לנסות להסביר את המשפט.
- נשאל: האם אתם מסכימים למה שכתוב?
- ננהל דיון קצר: האם השמחה תלויה בהחלטה שלנו להיות שמחים ולהתאמץ כדי להשיגה או שהשמחה תלויה במה שקורה לנו בחיים וזה מה קובע את מידת השמחה שלנו?
- נמשיך:

שלמה בדרכו לכפר
על פניו פתאום עבר
איש עיוור, מקלו ביד.
איש עיוור צועד לבד.
שלמה התבונן
ומיד גם הסתקרן
על פני העיוור חיוך זורח
הוא נראה ממש שמח.
"כיצד אתה יכול לשמוח?" שאל שלמה במבוכה.
והעיוור עצר, נשף והתיישב למנוחה.
פתח את פיו בקול בוטח ואמר בקול שמח:
"אני מחליט להיות בשמחה.
יכולתי כל היום עצוב וממורמר להיות
לחשוב על כל היופי שלא אוכל לראות.
אבל אני בוחר להיות שמח
להודות על הצלילים שאותם אני שומע
להרגיש את הכול, לחוש, להריח ולטעום
להתמקד במה שיש, אני מחליט כל יום!"

- נדון עם התלמידים:
 - מה לימד העיוור את שלמה? (שאפשר לבחור לשמוח)
 - איך שמח העיוור? (הוא התמקד במה שיש לו, במה שהוא מסוגל)
 - האם אתם מכירים אנשים ששמחים במה שיש להם?
- חפשו מתוך הפתקים שבידיכם את הפתק שמתאים לעיוור והדביקו במקום המתאים.
- נמשיך בסיפור:

שלמה בדרכו הכפרה
על פניו פתאום עברה
נערה שחורת שיער ובידה גיטרה.
נעליה כבר בלויית, בגדיה קצת פרומים

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

אך על פניה כד נסוך
יופי של חיוך.

לא אָם לה ולא אב

אז למה היא שמחה עכשיו?

"כיצד את יכולה לשמוח?" שאל שלמה במבוכה.

והנערה עצרה, חייכה, התיישבה למנוחה.

"אני מחליטה להיות שמחה,

לכן אני שרה, ופורטת בגיטרה.

יכולתי כל היום עצובה להיות

לחשוב על מה שאין לי ויכול היה להיות.

אבל אני בוחרת להיות שמחה

והשירה אותי סוחפת והניגון הוא כמו חלום

לנגן, לשיר, לשמוח אני מחליטה כל יום!"

• נדון עם התלמידים :

- מה לימדה הנערה את שלמה? (שאפשר לבחור לשמוח)
- איך שמחה הנערה? (היא שימחה את עצמה באמצעות הניגון)
- האם יש עוד דברים מעבר למוזיקה שיכולים להביא שמחה? (יש דברים חיצוניים שיכולים לגרום לנו שמחה: מנוחה, ארוחה טובה, טיול, צחוק חברים ועוד).
- חפשו מתוך הפתקים שבידיכם את הפתק שמתאים לנערה והדביקו במקום המתאים.

• נמשיך בסיפור :

שלמה בדרכו לכפר

על פניו חלף עבר

איש חרוץ, זריז, עָמֵל

מה זה? למה הוא צוהל?

על פניו אור שמחה קורן

"הי, חכה! הסבר גם כן..."

מדוע זה תשמח?" שאל שלמה במבוכה.

אך לאיש לא היה כל זמן למנוחה.

"אני ממהר, לעזור ולסייע, לעני, למסכן, לחתן שמתחתן.

כשאני נותן אני שמח

לכן אני כל יום טורח.

לעזור זה ממש כמו יהלום

לשמוח בנתינה אני מחליט כל יום!"

• נדון עם התלמידים :

- מה לימד האיש החרוץ את שלמה? (שהוא יכול לבחור בשמחה)
- איך שמח האיש? (הוא נתן משלו לאחרים והדבר הביא לו שמחה)
- האם הרגשתם פעם הרגשה דומה, שמחה כתוצאה מנתינה?

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- חפשו מתוך הפתקים שבידיכם את הפתק שמתאים לאיש הנותן והדביקו במקום המתאים.

- נמשיך בסיפור:

שלמה אל ביתו של הרוכל קרוב הוא צריך עוד קצת לחשוב: אולי הפתק שקנה שווה זהב? הישוב על עקביו?
--

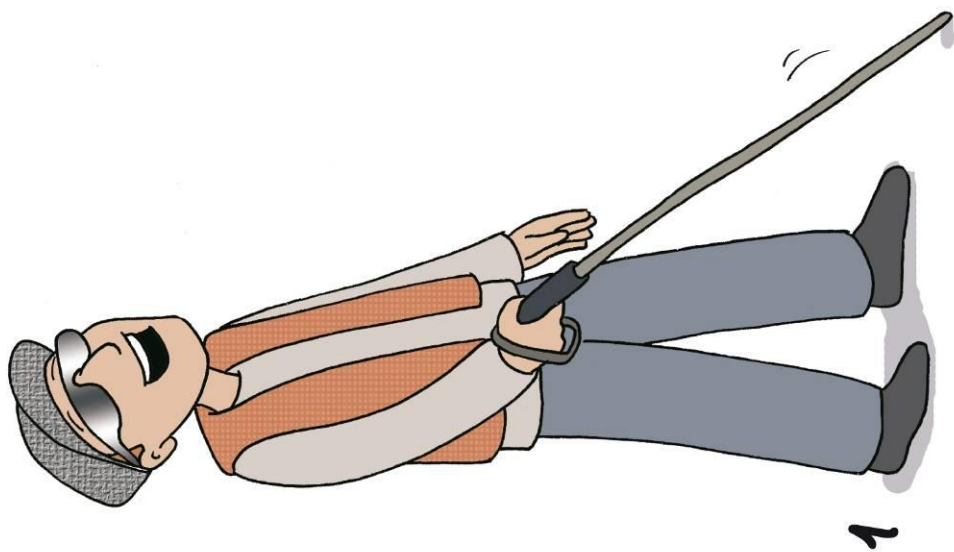
- נדון עם התלמידים:

- מה דעתכם עכשיו על הפתק שקנה שלמה? האם הוא שווה זהב? נמקו.
- האם קרה לכם פעם שהייתם עצובים והכרחתם את עצמכם לשמוח?
- האם תסכימו לנסות?

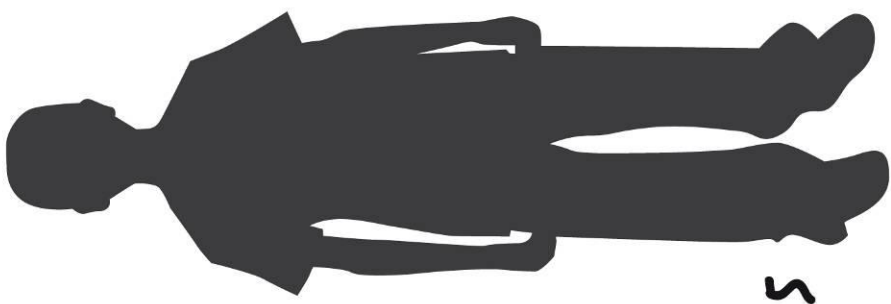
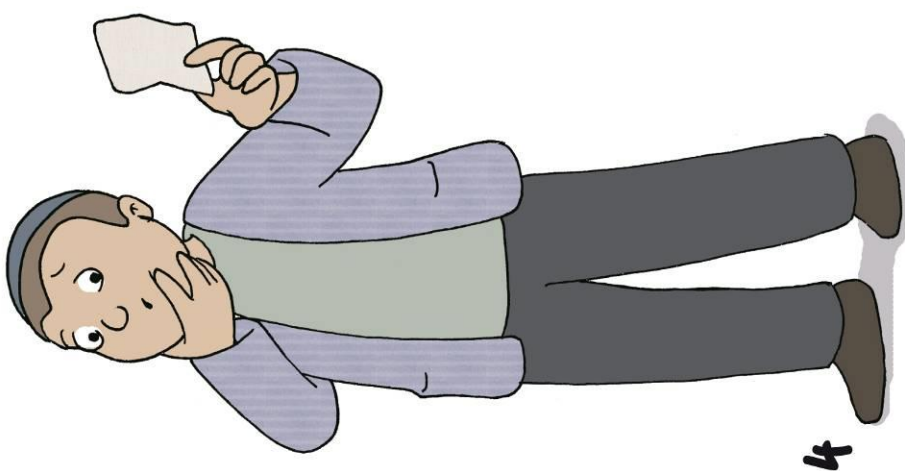
סיכום: פתק השמחה שלי (עבודה יחידנית)

- נספר: שלמה המשיך בדרכו ופגש בך. מה היית אומר לו?
- נבקש מהתלמידים לכתוב בפתק הריק (נספח 1) את המשפט שלהם על השמחה.

--	--

--	--	--

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

בעיר אחת גר רוכל מוזר

שכל היום היה רוקד, מפזז ושר:

"שמחה, שמחה - מי רוצה לקנות?

אפשר בתשלומים, אפשר במניות.

אפשר בהקפה, רצוי במזומן

אושר ושמחה - מי לקנות מוכן?"

אנשי העיר חשבו אותו למשוגע והתרחקו ממנו

עד שיום אחד קרה מקרה ששינה הכול.

איש אינו זוכר כיצד קרה השינוי ומה התחולל

אך מול ביתו של הרוכל תור ארוך הזדחל.

היו שם שואב המים ושופט העיר

הסנדלר, הנפח והגביר העשיר

מנער עד זקן

אימהות וילדים גם כן

כל אחד נכנס עצוב - יוצא שמח,

נכנס כפוף ומדוכא - חוזר זורח.

מה אמר אותו רוכל ומה עצה מכר?

סוד הוא וכעת זאת לא נאמר

(כל איש את דבריו כתב על פתק והיטב שמר),

אך מאותו היום הרוכל לא לבדו פיזז, רקד ושר.

שלמה, בן הכפר השכן

בשמחה חפץ גם כן.

חסד פרוטה, אסף מטבע,

כי את זאת כל איש יודע:

פתק עם עצה - יקר מפז וממטמונים

מי אינו רוצה חיים שמחים ומאושרים?

קנה הפתק בהתלהבות והתמלא בסקרנות

אל ביתו מיהר, את הפתק בהתרגשות קרא:

"שמח הוא מי שמחליט להיות בשמחה".

התאכזב, כעס, אמר: "סתם בזבזתי זמן יקר!

את הכסף חזרה אדרוש,

בלבלו לי את הראש!

מה פירוש 'אני מחליט'?

וכי יש לי כאן ברירה?

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

אם טוב לי - אז אשמח!

ואיך אשמח כשרע?

ואם יומי אפור ואין לי כל חדש?

נו, איך אשמח ממש?

אז מה יועיל לי להחליט?

ומה מועיל אותו רוכל?

וודאי הוא סתם נוכל!"

וכך מיודענו שלמה,

רתח, זעם, צעק, בכה והתלונן

והרגיש ממש מסכן...

הוא יחזור היום לכפר

ועל כך עוד יסופר...

שלמה בדרכו לכפר

על פניו פתאום עבר

איש עיוור, מקלו ביד.

איש עיוור צועד לבד.

שלמה התבונן

ומיד גם הסתקרן

על פני העיוור חיוך זורח

הוא נראה ממש שמח.

"כיצד אתה יכול לשמוח?" שאל שלמה במבוכה.

והעיוור עצר, נשף והתיישב למנוחה.

פתח את פיו בקול בוטח ואמר בקול שמח:

"אני מחליט להיות בשמחה.

יכולתי כל היום עצוב וממורמר להיות

לחשוב על כל היופי שלא אוכל לראות.

אבל אני בוחר להיות שמח

להודות על הצלילים שאותם אני שומע

להרגיש את הכול, לחוש, להריח ולטעום

להתמקד במה שיש, אני מחליט כל יום!"

שלמה בדרכו הכפרה

על פניו פתאום עברה

נערה שחורת שיער ובידה גיטרה.

נעליה כבר בלויות, בגדיה קצת פרומים

אך על פניה כד נסוד

בע"ה
שמחה, שכבה בוגרת
מניחים יסודות, פתקי הרוכל המאושר
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

יופי של חיוך.

לא אֶם לה ולא אב

אז למה היא שמחה עכשיו?

"כיצד את יכולה לשמוח?" שאל שלמה במבוכה.

והנערה עצרה, חייכה, התיישבה למנוחה.

"אני מחליטה להיות שמחה,

לכן אני שרה ופורטת בגיטרה.

יכולתי כל היום עצובה להיות

לחשוב על מה שאין לי ויכול היה להיות.

אבל אני בוחרת להיות שמחה

והשירה אותי סוחפת והניגון הוא כמו חלום

לנגן, לשיר, לשמוח אני מחליטה כל יום!"

שלמה בדרכו לכפר

על פניו חלף עבר

איש חרוץ, זריז, עָמֵל.

מה זה? למה הוא צוהל?

על פניו אור שמחה קורן

"הי, חכה! הסבר גם כן..."

מדוע זה תשמח? שאל שלמה במבוכה.

אך לאיש לא היה כל זמן למנוחה.

"אני ממהר, לעזור ולסייע,

לעני, למסכן, לחתן שמתחתן.

כשאני נותן אני שמח

לכן אני כל יום טורח.

לעזור זה ממש כמו יהלום

לשמוח בנתינה אני מחליט כל יום!"

שלמה אל ביתו של הרוכל קרוב.

הוא צריך עוד קצת לחשוב:

אולי הפתק שקנה שווה זהב?

הישוב על עקביו?

